ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXII
Књига 70

Нови Сад, новембар 2010
Број 11

ЧЛАНЦИ

UDC 347.466

Doc. dr Vladimir Kozar
Prof. dr Zdravko Petrović

BEZDRŽAVINSKA ZALOGA NA POKRETNIM STVARIMA*

SAŽETAK: Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar uređuje se **bezdržavinska zaloga**, tj. zaloga, bez predaje u državinu, pokretnih stvari i prava radi obezbeđenja potraživanja poverioca, ugovor o zalozi, prava i obaveze ugovornih strana, upis založnog prava u registar, namirenje založnog poverioca i prestanak založnog prava, s tim što se na pravne odnose koji nisu uređeni ovim zakonom primenjuju propisi kojima se uređuju obligacioni i svojinskoopravni odnosi i drugi propisi, dakle, pre svega — odredbe Zakona o obligacionim odnosima o ručnoj zalozi, kao i Zakon o osnovama svojinskoopravnih odnosa.

Ključne reči: bezdržavinska zaloga, hipoteka, obezbeđenje potraživanja

Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar¹ uređuje se **bezdržavinska zaloga**, tj. zaloga, bez predaje u državinu, pokretnih stvari i prava radi obezbeđenja potraživanja poverioca, ugovor o zalozi, prava i obaveze ugovornih strana, upis založnog prava u registar, namirenje založnog poverioca i prestanak založnog prava, s tim što se na pravne odnose koji nisu uređeni ovim zakonom primenjuju propisi kojima se uređuju obligacioni i svojinskoopravni odnosi i drugi propisi,² dakle, pre svega — odredbe Zakona o obligacionim odnosima o ručnoj

* Rad primljen: 04. 05. 2010. godine.

¹ „Službeni glasnik RS”, br. 57/2003, 61/2005

² Član 1.

zalozi, kao i Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa. Dakle, u slučaju bezdržavinske zaloge ovi zakoni su u odnosu posebnog prema opštem, gde Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar predstavlja *lex specialis*, a Zakon o obligacionim odnosima *lex generalis*, tako da posebne norme prvog zakona isključuju opšte norme drugog zakona, a i nekih drugih opštih propisa, kao što je Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa.

1. Osnovna načela bezdržavinske zaloge: formalizam, pravo prvenstva i pravo sledovanja

Ugovorom o zalozi obavezuje se zalagodavac prema poveriocu da mu **pruži obezbeđenje** za njegovo potraživanje tako što će se poveriočevo **pravo na stvari** zalagodavca **upisati u registar** založnog prava (u daljem tekstu: Registar zaloge). Zalagodavac može biti dužnik ili treće lice.³ Ugovorom o zalozi uređuju se prava i obaveze zalagodavca i poverioca. Ugovor o zalozi **sadrži** naročito: dan zaključenja, ime i prezime ili firmu, prebivalište ili boravište, odnosno sedište poverioca i zalagodavca, kao i dužnika ako su to različita lica, predmet založnog prava sa potrebnim obeležjima i podatke o potraživanju koje se obezbeđuje založnim pravom. Ugovor o zalozi zaključuje se u **pismenoj formi**.

Poverilac stiče založno pravo **upisom** u Registar zaloge, osim ako nije drukčije određeno zakonom, ali ako je zalagodavac založio stvar na kojoj **nema pravo svojine** ili ako zaloga nije punovažna iz drugih razloga, upis u Registar zaloge **ne proizvodi pravno dejstvo**.

Upis založnog prava u Registar zaloge mogu tražiti poverilac ili zalagodavac, s tim što ako upis traži poverilac potrebna je izričita **izjava zalagodavca** da pristaje da poverilac upiše založno pravo u Registar.

Poverilac čije je založno pravo upisano u Registar zaloge može se naplatiti iz vrednosti predmeta založnog prava **pre ostalih poverilaca**, ako mu njegovo potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti.⁴ Iz citirane zakonske odredbe proizilazi jedno od obeležja zaloge kao stvarnog prava, a to je **pravo prvenstva**. Stvarna prava su apsolutna prava i imaju dejstvo prema svim trećim licima (*erga omnes*) iz čega proizilazi i pravo prvenstva. **Pravo prvenstva** se sastoji u tome što je stvarno pravo **jače** u konkurenciji sa obligacionim pravom kao i sa istovrsnim stvarnim pravom **kasnijeg datuma**.⁵ Dakle, kad je jedna stvar založena nekolicini poverilaca, red po kome se isplaćuju njihova potraživanja iz vrednosti založene stvari određuje se prema **datumu nastanka** njihovih **založnih prava**. Kao i kada je reč o ostalim stvarnim pravima primenjuje se načelo **prior tem-**

³ Osnovne odredbe iz čl. 1—8. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar sadrže načela **bezdržavinske zaloge**.

⁴ Član 6. stav 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

⁵ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

pore potior iure. Trenutak kada je nastalo potraživanje koje je obezbeđeno zalogom nema uticaja na pravo prvenstva.⁶

Pravo poverioca čije je založno pravo upisano u Registar zaloge da se naplati iz vrednosti predmeta založnog prava, ima dejstvo i **prema trećem licu** koje je predmet založnog prava **pribavilo** od zalagodavca, kao i prema **docnijim pribaviocima** predmeta založnog prava.⁷ Reč je o **pravu sledovanja** koje se sastoji u tome što imalac stvarnog prava može ovo vršiti protiv svakog trećeg u čijim se rukama nađe stvar, bilo bespravno bilo po nekom slabijem pravnom osnovu.⁸

Založnim pravom može se obezbediti novčano potraživanje čiji je iznos izražen u domaćoj ili stranoj valuti, i to određen iznos glavnog potraživanja, dužna kamata i troškovi ostvarenja naplate potraživanja. Založnim pravom mogu se obezbediti i **buduća**, kao i **uslovna** potraživanja, ali se u tom slučaju u Registar zaloge upisuje **najviši iznos** glavnog potraživanja do kojeg založno pravo obezbeđuje uslovna ili buduća potraživanja.⁹ Prema stavu pravne teorije do **odstupanja od načela akcesornosti** dolazi i u slučaju obezbeđenja budućeg ili uslovnog potraživanja.¹⁰

U slučaju stečajnog postupka nad imovinom zalagodavca, na namirenje iz vrednosti predmeta založnog prava primenjuju se pravila zakona kojim se uređuje stečaj, dakle posebna pravila iz člana 38. Zakona o stečajnom postupku¹¹ prema kome razlučni poverioci zadržavaju svoje **pravo prioriteta** i u stečajnom postupku, na način na koji je ono ustanovljeno drugim propisima (npr. o založnom pravu, hipoteci, itd.). Samim tim, razlučni poverioci imaju pravo **prioritetnog namirenja** iz sredstava stečenih prodajom imovine koja je predmet njihovog obezbeđenja.

2. Pokretne stvari, suvlasnički udeli i buduće stvari kao predmet založnog prava

Predmet založnog prava, u smislu ovog zakona, samo su **pokretne stvari**. To može biti **individualno određena stvar** kojom zalagodavac može slobodno raspolagati.¹² Založiti se mogu i pokretne stvari određene **po vrsti**, ako je ugovorom o zalozi određena količina ili broj i način na koji se mogu razlikovati od drugih stvari iste vrste, dakle koje su na neki način individualizirane, npr. roba koja se nalazi odvojena u skladištu. Predmet založnog prava može biti i **zbir** pokretnih stvari, kao što je roba u

⁶ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 390.

⁷ Član 6. stav 2. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

⁸ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

⁹ Član 7. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

¹⁰ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 375.

¹¹ „Službeni glasnik RS” broj 84/04. od 24. jula 2004. godine

¹² Predmet založnog prava, odnosno stvari na kojima može biti konstituisana bezdržavska zaloga, određene su u čl. 9—14. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

zalozi, kao i Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa. Dakle, u slučaju bezdržavinske zaloge ovi zakoni su u odnosu posebnog prema opštem, gde Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar predstavlja *lex specialis*, a Zakon o obligacionim odnosima *lex generalis*, tako da posebne norme prvog zakona isključuju opšte norme drugog zakona, a i nekih drugih opštih propisa, kao što je Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa.

1. Osnovna načela bezdržavinske zaloge: formalizam, pravo prvenstva i pravo sledovanja

Ugovorom o zalozi obavezuje se zalagodavac prema poveriocu da mu **pruži obezbeđenje** za njegovo potraživanje tako što će se poveriočevo **pravo na stvari** zalagodavca **upisati u registar** založnog prava (u daljem tekstu: Registar zaloge). Zalagodavac može biti dužnik ili treće lice.³ Ugovorom o zalozi uređuju se prava i obaveze zalagodavca i poverioca. Ugovor o zalozi **sadrži** naročito: dan zaključenja, ime i prezime ili firmu, prebivalište ili boravište, odnosno sedište poverioca i zalagodavca, kao i dužnika ako su to različita lica, predmet založnog prava sa potrebnim obeležjima i podatke o potraživanju koje se obezbeđuje založnim pravom. Ugovor o zalozi zaključuje se u **pismenoj formi**.

Poverilac stiče založno pravo **upisom** u Registar zaloge, osim ako nije drukčije određeno zakonom, ali ako je zalagodavac založio stvar na kojoj **nema pravo svojine** ili ako zaloga nije punovažna iz drugih razloga, upis u Registar zaloge **ne proizvodi pravno dejstvo**.

Upis založnog prava u Registar zaloge mogu tražiti poverilac ili zalagodavac, s tim što ako upis traži poverilac potrebna je izričita **izjava zalagodavca** da pristaje da poverilac upiše založno pravo u Registar.

Poverilac čije je založno pravo upisano u Registar zaloge može se naplatiti iz vrednosti predmeta založnog prava **pre ostalih poverilaca**, ako mu njegovo potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti.⁴ Iz citirane zakonske odredbe proizilazi jedno od obeležja zaloge kao stvarnog prava, a to je **pravo prvenstva**. Stvarna prava su apsolutna prava i imaju dejstvo prema svim trećim licima (*erga omnes*) iz čega proizilazi i pravo prvenstva. **Pravo prvenstva** se sastoji u tome što je stvarno pravo **jače** u konkurenciji sa obligacionim pravom kao i sa istovrsnim stvarnim pravom **kasnijeg** datuma.⁵ Dakle, kad je jedna stvar založena nekolicini poverilaca, red po kome se isplaćuju njihova potraživanja iz vrednosti založene stvari određuje se prema **datumu nastanka** njihovih **založnih prava**. Kao i kada je reč o ostalim stvarnim pravima primenjuje se načelo **prior tem-**

³ Osnovne odredbe iz čl. 1—8. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar sadrže načela **bezdržavinske zaloge**.

⁴ Član 6. stav 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

⁵ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

pore potior iure. Trenutak kada je nastalo potraživanje koje je obezbeđeno zalogom nema uticaja na pravo prvenstva.⁶

Pravo poverioca čije je založno pravo upisano u Registar zaloge da se naplati iz vrednosti predmeta založnog prava, ima dejstvo i **prema trećem licu** koje je predmet založnog prava **pribavilo** od zalagodavca, kao i prema **docnijim pribaviocima** predmeta založnog prava.⁷ Reč je o **pravu sledovanja** koje se sastoji u tome što imalac stvarnog prava može ovo vršiti protiv svakog trećeg u čijim se rukama nađe stvar, bilo bespravno bilo po nekom slabijem pravnom osnovu.⁸

Založnim pravom može se obezbediti novčano potraživanje čiji je iznos izražen u domaćoj ili stranoj valuti, i to određen iznos glavnog potraživanja, dužna kamata i troškovi ostvarenja naplate potraživanja. Založnim pravom mogu se obezbediti i **buduća**, kao i **uslovna** potraživanja, ali se u tom slučaju u Registar zaloge upisuje **najviši iznos** glavnog potraživanja do kojeg založno pravo obezbeđuje uslovna ili buduća potraživanja.⁹ Prema stavu pravne teorije do **odstupanja od načela akcesornosti** dolazi i u slučaju obezbeđenja budućeg ili uslovnog potraživanja.¹⁰

U slučaju stečajnog postupka nad imovinom zalagodavca, na namirenje iz vrednosti predmeta založnog prava primenjuju se pravila zakona kojim se uređuje stečaj, dakle posebna pravila iz člana 38. Zakona o stečajnom postupku¹¹ prema kome razlučni poverioci zadržavaju svoje **pravo prioriteta** i u stečajnom postupku, na način na koji je ono ustanovljeno drugim propisima (npr. o založnom pravu, hipoteci, itd.). Samim tim, razlučni poverioci imaju pravo **prioritetnog namirenja** iz sredstava stečenih prodajom imovine koja je predmet njihovog obezbeđenja.

2. Pokretne stvari, suvlasnički udeli i buduće stvari kao predmet založnog prava

Predmet založnog prava, u smislu ovog zakona, samo su **pokretne stvari**. To može biti **individualno određena stvar** kojom zalagodavac može slobodno raspolagati.¹² Založiti se mogu i pokretne stvari određene **po vrsti**, ako je ugovorom o zalozi određena količina ili broj i način na koji se mogu razlikovati od drugih stvari iste vrste, dakle koje su na neki način individualizirane, npr. roba koja se nalazi odvojena u skladištu. Predmet založnog prava može biti i **zbir** pokretnih stvari, kao što je roba u

⁶ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 390.

⁷ Član 6. stav 2. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

⁸ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

⁹ Član 7. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

¹⁰ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 375.

¹¹ „Službeni glasnik RS” broj 84/04. od 24. jula 2004. godine

¹² Predmet založnog prava, odnosno stvari na kojima može biti konstituisana bezdržavinska zaloga, određene su u čl. 9—14. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

određenom skladištu ili prodavnici, inventar koji služi za obavljanje privredne delatnosti i drugo, u skladu sa ugovorom o zalozi. Predmet založnog prava može biti **pravo potraživanja** zalagodavca prema dužniku i u slučaju da je založni poverilac dužnik zalagodavca, osim potraživanja čiji je prenos zabranjen zakonom i onih koja su vezana za ličnost ili se ne mogu prenositi na drugog. Založno pravo na potraživanju stiče se upisom u Registar zaloge. Predmet založnog prava mogu biti i **druga imovinska prava** kojima njihov imalac može slobodno raspolagati. Odredbe o zalozi stvari primenjuju se i na **zalogu potraživanja** i drugih prava, ako za njih nije propisano što drugo.

Dok ne bude pismeno **obavešten** o nastanku založnog prava dužnik založenog potraživanja može ispunjavati svoju obavezu zalagodavcu. O zalozi potraživanja dužnika mogu obavestiti zalagodavac ili založni poverilac. Od dana dostavljanja obaveštenja o postojanju založnog prava dužnik založenog potraživanja može ispuniti dug samo založnom poveriocu a ne i zalagodavcu, osim ako je založni poverilac dao drukčija uputstva. Izvod iz registra o tome da poverilac ima založno pravo na potraživanju je dokaz za dužnika založenog potraživanja da potraživanje isplati založnom poveriocu.

Suvlasnički udeo pokretne stvari ili zbira pokretnih stvari može biti predmet zaloge, a takođe i idealni deo imovinskih prava može se založiti.

Predmet založnog prava mogu biti stvari ili prava koje će zalagodavac pribaviti u **budućnosti**, a u tom slučaju založno pravo nastaje kad zalagodavac stekne pravo svojine na stvari, odnosno pravo potraživanja ili drugo imovinsko pravo. Poverilac ima pravo da traži da se u Registar zaloge upiše založno pravo na budućoj stvari.

Odredbe ovog zakona **ne primenjuju se na zalogu brodova i vazduhoplova**, za koje su ustanovljeni registri prema posebnim propisima. Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na **zalogu hartija od vrednosti**, za koje je ustanovljen registar prema posebnim propisima u koji se upisuju prava trećih lica na hartijama od vrednosti. Odredbe ovog zakona **primenjuju se na zalogu prava intelektualne svojine**, a zaloga na tim pravima upisuje se u registar zavoda nadležnog za intelektualnu svojinu, i to: registar žigova, registar patenata, registar malih patenata, registar modela, registar uzoraka, registar geografskih oznaka porekla i registar topografija.

3. Stranke iz ugovora o bezdržavinskoj zalozi — založni poverilac i zalagodavac kao dužnik ili treće lice

Založni poverilac je poverilac koji je stekao založno pravo upisom u Registar zaloge.

Založni poverilac ili više njih mogu odrediti **treće lice** ili jednog od njih da preduzima pravne radnje radi zaštite i namirenja založenog potraživanja, koje u tom slučaju ima prava založnog poverioca u odnosu na zalagodavca, a u registar zaloge upisaće se ime trećeg lica, umesto založnih poverilaca.

Zalogodavac je **dužnik** koji ima pravo svojine na pokretnoj stvari ili svojstvo imaoца nekog prava kojim može slobodno raspolagati. Međutim, zalogodavac može biti i **treće lice** koje pruža obezbeđenje za tudi dug.¹³

4. Pravna dejstva ugovora o zalozi na predmet založnog prava — državina, zakup, otuđenje i pravo sledovanja

Zalogodavac je dužan da, po zaključenju ugovora o zalozi, **čuva** predmet založnog prava sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog privrednika, kao i da **održava** predmet založnog prava u ispravnom stanju i vrši potrebne opravke na njemu, a ugovorom o zalozi može se predvideti obaveza zalogodavca da **osigura** predmet založnog prava, što znači da osiguranje nije obavezno.¹⁴

Zalogodavac i posle upisa založnog prava u Registar zaloge ima pravo da **drži** predmet založnog prava. To je bitna odlika *Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar*, tj. **bezdržavinska zaloga**, dakle zaloga bez predaje u državinu poveriocu pokretnih stvari radi obezbeđenja njegovih potraživanja. U savremenim pravnim sistemima pojavljuju se i slični slučajevi bezdržavinske zaloge. U modernom pravu pojavljuju se novi oblici zalaganja, kao što su zalaganje robe u magacinu, zalaganje alata i opreme, zalaganje robe u skladištima itd. U navedenim slučajevima zalažu se pokretne stvari, ali njih dužnik **ne predaje poveriocu** u državinu već ostaju u njegovim rukama, a zalaganje i **publicitet** se postižu upisom u razne vrste javnih registara. Zbog toga, prema jednom mišljenju u ovom slučaju reč je o hipoteci,¹⁵ a po drugom o bezdržavinskoj zalozi.¹⁶

Međutim, ako o dospelosti **ne ispuni obavezu** prema založnom poveriocu, zalogodavac **gubi pravo na državinu**. Zalogodavac je ovlašćen da **upotrebljava** predmet založnog prava prema njegovoj uobičajenoj nameni.

Ako predmet založnog prava daje **plodove**, zalogodavac je ovlašćen da ih pribira, ali se ugovorom o zalozi može predvideti da, umesto zalogodavca, založni poverilac ima pravo da pribira plodove od predmeta založnog prava.

Zalogodavac ima pravo da predmet založnog prava izda u **zakup** i da zaključuje druge ugovore kojima se predmet založnog prava daje na

¹³ Ugovorne strane iz ugovora o bezdržavinskoj zalozi definisane su odredbama čl. 15—17. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

¹⁴ Pravna dejstva ugovora o zalozi na predmet založnog prava, a posebno pitanja koja se odnose na državinu, zakup, otuđenje i pravo sledovanja, uređena su odredbama iz čl. 18—26. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

¹⁵ M. Konstantinović, *Hipoteka na stoci*, Beograd 1932, str. 248; Louis Josserand, *Cours de droit civil positif français*, II, Paris, 1933, str. 893.

¹⁶ Rene Roblet, *Les suretes mobilières sans déplacement, Le droit prive français au milieu du XX siècle*, str. 362.

upotrebu i pribiranje plodova trećim licima, ako ugovorom nije drukčije predviđeno.

Zalogodavac može **otuđiti** predmet založnog prava i **preneti pravo svojine** na treće lice. Zalogodavac je dužan da, bez odlaganja, podnese zahtev radi **upisa** založnog prava u Registar zaloge **na teret novog vlasnika**, a tu obavezu ima i novi vlasnik. Zalogodavac i novi vlasnik predmeta založnog prava **solidarno odgovaraju** založnom poveriocu za štetu koja može nastati zbog njihovog propusta da u Registar zaloge upišu založno pravo na teret novog vlasnika. Pribavilac stiče pravo svojine **opterećeno** upisanim založnim pravom. Ovde je reč o **pravu sledovanja** koje se sastoji u tome što imalac prava zaloge kao stvarnog prava može ovo vršiti protiv svakog trećeg u čijim se rukama nađe stvar, bilo bespravno bilo po nekom slabijem pravnom osnovu.¹⁷

Međutim od prava sledovanja postoji **izuzetak** — ako zalogodavac predmet založnog prava prodaje u okviru svoje **redovne delatnosti**, kupac stiče pravo svojine **bez tereta**.

Ugovorom o zalozi može se **isključiti** pravo zalogodavca da **otuđi predmet** založnog prava.¹⁸ Ova odredba Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar razlikuje se od odredbe iz člana 13. stav 3. Zakona o hipoteci¹⁹ u kome je propisano da je **ništava** i odredba ugovora o hipoteci na osnovu koje vlasnik **ne može da otuđi** predmet hipoteke ili da ga optereti hipotekom u korist docnijeg poverioca. Razlika između navedenih zakona je razumljiva, jer je pravo hipotekarnog poverioca sigurnije, s obzirom da je reč o prometu nepokretnosti gde **nema** nikakvih **izuzetaka od prava sledovanja**.

Zalogodavac može ponovo založiti predmet založnog prava, ako ugovorom nije drukčije predviđeno.

Ugovorom o zalozi može se **ograničiti upotreba** predmeta založnog prava i odrediti način na koji zalogodavac može ubuduće da ga upotrebljava, a mogu se isključiti i određeni načini upotrebe predmeta založnog prava.

5. Posebne ugovorne odredbe o vansudskom namirenju kada je zalogodavac privredni subjekat

Ako **zalogodavac** ima svojstvo **privrednog subjekta** (lice koje se profesionalno bavi privrednom delatnošću) ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da predmet založnog prava **proda na vansudskoj** javnoj prodaji ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti.²⁰

¹⁷ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

¹⁸ Član 24. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

¹⁹ „Službeni glasnik RS”, broj 115/2005.

²⁰ Posebne ugovorne odredbe o namirenju kada zalogodavac ima svojstvo privrednog subjekta dopuštene su čl. 27—28. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

Ako predmet založnog prava ima **tržišnu ili berzansku cenu**, ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da ga proda po toj ceni, ili da ga po toj ceni **zadrži za sebe**. Svojstvo privrednog subjekta ima preduzeće, privredno društvo, imalac radnje i drugo fizičko lice koje u vidu zanimanja obavlja privrednu delatnost. Navedena pravila primenjuju se i na druga pravna lica privatnog ili javnog prava. Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način na koji bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca, kad to nije isto lice.

Odredba iz člana 27. stav 2. ovog zakona po kojoj „ako predmet založnog prava ima **tržišnu ili berzansku cenu**, ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da ga proda po toj ceni, ili da ga po toj ceni **zadrži za sebe**” slično je pravilu iz člana 973. stav 2. Zakonom o obligacionim odnosima koje se odnosi na prodaju založene stvari čija je cena **propisana**.

Na ovaj način, Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar dopušta određena **odstupanja** od opštih pravila o zabrani ugovaranja komisorne klauzule iz člana 69. *Zakona o osnovama svojinskoopravnih odnosa* i člana 973. *Zakona o obligacionim odnosima*. Naravno, ovaj zakon odnosi se samo na **pokretne** stvari.

Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar u članu 28. sadrži **posebno pravilo za fizička lica**. Ako je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, ugovorom o zalozi **ne može** se predvideti da će predmet založnog prava **preći u svojinu** založnog poverioca, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. U tom slučaju ugovorom o zalozi **ne može** se predvideti i da založni poverilac može, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, predmet založnog prava **prodati po unapred određenoj ceni** ili ga **zadržati za sebe**. Dakle, kada je zalagodavac fizičko lice, koje nije privatni preduzetnik, tada važi **zabrana** ugovaranja **komisorne klauzule**.

Međutim, i kada je zalagodavac fizičko lice, koje nije privatni preduzetnik, ugovorom o zalozi može se predvideti da će predmet založnog prava preći **u državinu** založnog poverioca, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. U **trenutku dospelosti** potraživanja, založni poverilac i zalagodavac mogu se sporazumeti da će predmet založnog prava **preći u svojinu** poverioca umesto isplate duga ili da će poverilac moći da ga proda po određenoj ceni ili da ga po toj ceni zadrži za sebe. Višak vrednosti iznad iznosa potraživanja založni poverilac je dužan da isplati zalagodavcu bez odlaganja. Omogućavanjem prenosa prava svojine na predmetu zaloge sa vlasnika stvari na poverioca, zakonodavac je prihvatio mišljenje pravne teorije o **punovažnosti** takvih odredaba kada su ugovorene **u trenutku dospelosti** dužnikove obaveze (što se u svakom slučaju može desiti tek kada je poverilac isplatio dužniku npr. obećani zam). Razlog tome je što dužnik više nije u onako nepovoljnoj situaciji u odnosu na poverioca, u kakvoj se nalazio u trenutku zaključenja ugovora

o zajmu i zalozi. On sada nije pritisnut potrebom za novcem kao što je bio kada je tražio zajam, pa može ravnopravno da pregovara o zaključanju jednog ovakvog sporazuma sa poveriocem. Prema tome, ako nije u stanju da svoju obavezu isplati o dospelosti, dužnik može **prepustiti stvar** poveriocu **u svojinu**, ali po ceni koja će biti utvrđena u pregovorima između njega i poverioca. Takođe, dužnik čija je obaveza dospelala, može dozvoliti poveriocu da stvar proda iz slobodne ruke.²¹

6. Pravo prvenstva i redosled založnih prava

Založni poverilac ima pravo da iz cene postignute prodajom predmeta založnog prava naplati svoje potraživanje **pre ostalih poverilaca** zalogodavca, osim ako nije drukčije određeno ovim zakonom.²²

Ako je isti predmet založnog prava, putem upisa u Registar zaloge, založen većem broju poverilaca, **redosled isplate** njihovih potraživanja iz vrednosti tog predmeta određuje se prema vremenu (dan, čas i minut) prijema zahteva za upis založnog prava u Agenciji za privredne registre (u daljem tekstu: Agencija).

Iz citirane zakonske odredbe proizlazi jedno od obeležja zaloge kao stvarnog prava, a to je **pravo prvenstva**. Stvarna prava su apsolutna prava i imaju dejstvo prema svim trećim licima (erga omnes) iz čega proizilazi i pravo prvenstva. **Pravo prvenstva** se sastoji u tome što je stvarno pravo **jače** u konkurenciji sa obligacionim pravom kao i sa istovrsnim stvarnim pravom **kasnijeg** datuma.²³ Dakle, kad je jedna stvar založena nekolicini poverilaca, red po kome se isplaćuju njihova potraživanja iz vrednosti založene stvari određuje se prema **datumu nastanka** njihovih **založnih prava**. Kao i kada je reč o ostalim stvarnim pravima primenjuje se načelo **prior tempore potior iure**. Trenutak kada je nastalo potraživanje koje je obezbeđeno hipotekom nema uticaja na pravo prvenstva.²⁴

I red prvenstva između založnog prava upisanog u Registar zaloge i založnog prava koje nastaje predajom založene stvari u državinu poveriocu, određuje se prema **vremenu nastanka** odgovarajućeg založnog prava. Založno pravo stečeno **predajom u državinu** uživa **prvenstvo** u odnosu na docnije založno pravo upisano u Registar zaloge, ako se zasniva na ugovoru o zalozi koji je zaključen u **pismenoj formi** i **overen** u sudu ili u drugom organu ovlašćenom za overavanje potpisa. Dakle, Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar daje prvenstvo založnom pravu stečenom predajom stvari u državinu, saglasno odredbama *Zakona o obligacionim odnosima*. Drugim rečima, založno pravo stečeno predajom u državinu **jače je u konkurenciji** sa založnim pravom upisa-

²¹ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 377. i 378.

²² Redosled založnih prava određen je u čl. 29—34. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

²³ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 3.

²⁴ O. Stanković—M. Orlić, navedeno delo, str. 390.

nim u Registar zaloge, pod uslovom da je ugovor zaključen u propisanoj pisanoj formi i overen.

Teret dokazivanja navedenih bitnih činjenica regulisan je u članu 32. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, u kome je propisano da poverilac koji tvrdi da mu je stvar bila **predata** u državinu pre nego što je izvršen upis u Registar zaloge u korist drugog poverioca, **dužan je dokazati** da je do predaje u državinu došlo pre upisa u Registar zaloge.

Zakonsko založno pravo **iz ugovora u privredi** regulisano je posebnom odredbom iz člana 33. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar. Zakonsko založno pravo prevozioca, komisionara, otpremnika i skladištara, nastala otpremom ili prevozom stvari koje su predmet zaloge prema zakonu kojim se uređuju obligacioni odnosi, imaju **prvenstvo** u odnosu na založno pravo upisano u Registar zaloge. Zakonsko založno pravo **poslenika** za potraživanja nagrade za rad, naknade za utrošeni materijal i ostala potraživanja u vezi sa njegovim radom, nastala na osnovu **ugovora o delu** iz zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi, ima **prvenstvo** u odnosu na založna prava upisana u Registar zaloge.

Kada je u pitanju **zakonsko založno pravo države** važi pravilo da za potraživanja **poreza** i drugih dažbina red prvenstva određuje se **prema vremenu** njihovog upisa u Registar zaloge.

7. Predaja poveriocu u državinu predmeta založnog prava u postupku namirenja

Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu o dospelosti, založni poverilac **stiče pravo na državinu** predmeta založnog prava po samom zakonu.²⁵ U trenutku **dospelosti**, založni poverilac stiče pravo da iz vrednosti predmeta založnog prava namiri svoje glavno potraživanje, dužnu kamatu i troškove oko ostvarenja naplate potraživanja, dok je višak cene dobijen prodajom iznad iznosa potraživanja dužan isplatiti zalogodavcu bez odlaganja. Ako založni poverilac u roku od osam dana ne isplati zalogodavcu višak cene dobijen prodajom iznad iznosa potraživanja, plaća zalogodavcu propisanu zateznu kamatu.

Založni poverilac je dužan da **obavesti** preporučenim pismom dužnika i zalogodavca, kad to nije isto lice i treće lice kod koga se stvar nalazi, **o nameri** da svoje dospelo potraživanje namiri iz vrednosti predmeta založnog prava. Postupak namirenja počinje kad založni poverilac **dostavi obaveštenje** preporučenim pismom dužniku i zalogodavcu, kad to nije isto lice, na adresu upisanu u Registar zaloge.

Založni poverilac je dužan da zatraži da se u Registar zaloge **upiše** da je započeo **postupak** namirenja.

²⁵ Postupak namirenja založnih poverilaca regulisan je odredbama čl. 35—42. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

Zalogodavac je **dužan** da **sarađuje** sa založnim poveriocem u postupku namirenja poveriočevog potraživanja iz predmeta založnog prava od trenutka kada mu je dostavljeno poveriočevo obaveštenje, kao i da založnom poveriocu pruži potrebna obaveštenja radi sprovođenja namirenja. Navedene obaveze zalogodavca ima i dužnik, kada to nije isto lice. Ako povredi neku od obaveza iz ovog člana, zalogodavac ili dužnik, kad to nije isto lice, dužan je da **naknadi štetu** koju trpi založni poverilac.

Od dana dostavljanja obaveštenja založnog poverioca, zalogodavac je dužan da **trpi** da se založni poverilac namiri iz vrednosti predmeta založnog prava, a naročito da **preda** založnom poveriocu na njegov zahtev **predmet** založnog prava ili ispravu koja je neophodna za sticanje državnine. Do predaje državnine založnom poveriocu, zalogodavac je dužan da se uzdržava od radnji kojima se može smanjiti vrednost predmeta založnog prava, kao i da preduzme i druge radnje koje su neophodne da bi založni poverilac mogao da namiri svoje potraživanje. Ako povredi neku od navedenih obaveza zalogodavac je dužan da **naknadi štetu** koju trpi založni poverilac.

Po dostavljanju obaveštenja dužniku i zalogodavcu, kad to nije isto lice i trećem licu kod koga se stvar nalazi, založni poverilac ima pravo da predmet založnog prava **uzme u državinu**.

Zakon propisuje **poseban postupak** za sticanje državnine na predmetu založnog prava. Ako zalogodavac dobrovoljno **ne izvrši** svoju obavezu predaje predmeta založnog prava založnom poveriocu, založni poverilac može **sudu** podneti zahtev za donošenje rešenja o **oduzimanju** predmeta založnog prava od zalogodavca ili lica u čijoj se državnini predmet založnog prava nalazi i predaji tog predmeta založnom poveriocu u državinu, uz koji se podnosi overeni izvod iz Registra zaloge i ugovor o zalozi. Izvod iz Registra zaloge **izjednačava** se, u smislu ovog zakona, **sa izvršnom ispravom**. Sud je obavezan da o zahtevu za donošenje rešenja o **oduzimanju** predmeta založnog prava odluči u roku od tri dana od dana podnošenja zahteva, a postupak oduzimanja predmeta založnog prava sprovodi se u roku od tri dana od dana donošenja rešenja kojim se usvaja navedeni zahtev.

Ako je predmet založnog prava, zbog svoje prirode, nepodoban za prenos u državinu ili ako je to u interesu založnog poverioca, sud, na predlog založnog poverioca, određuje **administratora** koji se stara o predmetu založnog prava do trenutka namirenja založnog potraživanja.

Protiv rešenja o oduzimanju predmeta založnog prava od zalogodavca ili lica u čijoj se državnini predmet založnog prava nalazi, zalogodavac može, u roku od tri dana od dana prijema rešenja, uložiti **prigovor** da poveriočevo potraživanje ili založno pravo ne postoji, ili da je dug isplaćen, o čemu mora podneti pismene dokaze, s tim što prigovor ne odlaže izvršenje. O prigovoru odlučuje sud, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršni postupak. Na postupak za sticanje državnine na predmetu založnog prava primenjuje se zakon kojim se uređuje izvršni postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Posle dostavljanja obaveštenja založnog poverioca, zalagodavac **ne može pravno raspolagati** predmetom založnog prava bez dozvole založnog poverioca. Ali, ako zalagodavac prodaje predmet založnog prava u okviru svoje redovne delatnosti zabrana otuđenja ne proizvodi pravno dejstvo prema **savesnom pribaviocu** i on stiče pravo svojine bez tereta.

8. Sudska i vanskudska prodaja kao načini namirenja založnih poverilaca

Zakon, u okviru načina namirenja, razlikuje **sudsku prodaju** predmeta založnog prava i **vanskudsku prodaju**.²⁶

Posle izvršenog upisa početka namirenja u Registar zaloge, založni poverilac može zahtevati **od suda** odluku da se predmet založnog prava proda na **javnoj prodaji** ili po tekućoj ceni kad stvar ima tržišnu ili berzansku cenu. Ako bi troškovi javne prodaje bili nesrazmerno veliki prema vrednosti predmeta založnog prava, sud može odlučiti da ga **založni poverilac proda** po ceni utvrđenoj procenom stručnjaka, ili da ga, ako hoće, **zadrži za sebe** po toj ceni.

Založni poverilac može pristupiti **vanskudskoj** prodaji predmeta založnog prava po isteku roka od 30 dana od upisa početka namirenja u Registar zaloge, a dužnik može punovažno ispuniti dug u bilo koje vreme pre prodaje predmeta založnog prava. U tom roku zalagodavac može, iako nije dužan, ispuniti obavezu dužnika.

Posle dostavljanja obaveštenja zalagodavcu o početku postupka namirenja, založni poverilac i zalagodavac mogu se sporazumeti da se rok od 30 dana skрати.

Založni poverilac može pristupiti vanskudskoj javnoj prodaji putem **nadmetanja** ako je takav način predviđen ugovorom o zalozi. Izuzetno, kad je zalagodavac **fizičko lice** koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, založni poverilac može pristupiti vanskudskoj javnoj prodaji putem nadmetanja ako su se založni poverilac i zalagodavac o tome sporazumeli u trenutku **dospelosti** poveriočevog potraživanja. Založni poverilac može poveriti sprovođenje javne prodaje stručnom licu koje se redovno bavi takvom delatnošću.

Založni poverilac može prodati predmet založnog prava po tržišnoj ili berzanskoj ceni ako je takav način prodaje predviđen u ugovoru o zalozi. Izuzetno, kad je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, to je moguće ako su se založni poverilac i zalagodavac o tome sporazumeli u trenutku **dospelosti** poveriočevog potraživanja. Tržišna cena je cena po kojoj se iste ili slične stvari redovno prodaju pod uobičajenim okolnostima na mestu i u vreme prodaje predmeta založnog prava, a ako u mestu i u vreme prodaje predmeta založnog prava stvar nema tržišnu cenu, uzima se u obzir cena na najbli-

²⁶ Načini namirenja založnih poverilaca predviđeni su odredbama čl. 43—50. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

žem tržištu. Berzanska cena je cena po kojoj se iste ili slične stvari prodaju na najbližoj berzi. Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način na koji bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca. Založni poverilac može poveriti licu koje se bavi davanjem zajmova uz zalogu kao zanimanjem ili licu koje se bavi prodajom takvih stvari kao zanimanjem, da u njegovo ime i za njegov račun proda predmet založnog prava. Založni poverilac i lice kome je poverena prodaja predmeta založnog prava solidarno su odgovorni zalagodavcu ako mu prouzrokuju štetu prilikom prodaje.

Založni poverilac je dužan da **obavesti** dužnika i zalagodavca, kad to nije isto lice i treće lice kod koga se stvar nalazi, o mestu i vremenu održavanja prodaje. Ako je prodaja predmeta založnog prava održana bez prisustva dužnika i zalagodavca, kad to nije isto lice, založni poverilac je dužan da, bez odlaganja, obavesti svakog od njih o okolnostima koje mogu biti od značaja, a naročito o izvršenoj prodaji, načinu na koji je prodaja izvršena, postignutoj ceni i troškovima.

Zalagodavac može **osporavati pravo** založnog poverioca da se namiri vanskudskim putem, ako u roku od 30 dana od upisa početka namirenja u Registar zaloge **podnese tužbu sudu** i dokaze da poveriočevo potraživanje ili založno pravo ne postoji, da potraživanje nije dospelo za naplatu ili da je dug isplaćen. Podnošenje tužbe **ne sprečava postupak namirenja**, izuzev ako zalagodavac podnese javnu ispravu ili privatnu ispravu overenu na zakonom propisan način koja sadrži **dokaz** da poveriočevo potraživanje ili založno pravo ne postoji, da potraživanje nije dospelo za naplatu ili da je dug isplaćen. Pri određivanju rokova i ročišta po tužbi zalagodavca, sud će uvek obraćati naročitu pažnju na potrebu hitnog rešavanja ovih sporova.

Savesno lice koje kupi predmet založnog prava na sudskoj ili vanskudskoj javnoj prodaji, stiče pravo svojine **bez tereta**. Pravo svojine koje je savesni kupac stekao **ne može se osporavati** zbog eventualnih propusta u postupku prodaje. Navedena pravila primenjuju se i na prodaje u postupku namirenja, ako je lice kupilo predmet založnog prava po tržišnoj ili berzanskoj ceni ili po ceni po kojoj bi ga prodao razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca.

9. Načini prestanka založnog prava

Ako potraživanje založnog poverioca prestane **isplatom duga** ili na drugi način, založno pravo prestaje i briše se iz Registra zaloge na zahtev založnog poverioca, dužnika ili zalagodavca, kad to nije isto lice. Ali založni poverilac se može namiriti iz vrednosti predmeta založnog prava i **posle zastarelosti** njegovog potraživanja.²⁷

²⁷ Načini prestanka založnog prava uređeni su odredbama čl. 51—55. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

Založno pravo prestaje i briše se iz Registra zaloge kad predmet založnog prava **propadne**, ali ako je predmet založnog prava bio **osiguran**, založno pravo se uspostavlja, po samom zakonu, **na potraživanju** iznosa (ili naknade) osiguranja.

Založno pravo prestaje na osnovu **javne prodaje** i druge prodaje predmeta založnog prava, izvršene radi namirenja potraživanja založnog poverioca, a po pravnosnažnosti sudske odluke o namirenju sud će rešenjem odrediti da se založno pravo briše iz Registra zaloge. U slučaju vanskudske prodaje založni poverilac je dužan da izda ispravu na osnovu koje zalagodavac može zahtevati brisanje založnog prava, a pravo da zahteva od založnog poverioca da izda ovakvu ispravu ima i kupac koji je predmet založnog prava pribavio na vanskudskoj prodaji.

Brisanje založnog prava iz Registra zaloge može se tražiti i kada se založni poverilac **odrekne** založnog prava u pismenoj formi, kada se svojstvo založnog poverioca stekne u istom licu sa svojstvom dužnika (konfuzija), kao i kada založni poverilac stekne pravo svojine na predmetu založnog prava (konsolidacija).

Ako dužnik ili zalagodavac, kad to nije isto lice, traži brisanje založnog prava, dužan je da podnese Registru zaloge pismenu izjavu založnog poverioca da pristaje na brisanje ili sudsku odluku kojom se utvrđuje da je založno pravo prestalo.

10. Registar zaloge kao javni registar založnih prava

Registar zaloge je **javni registar** založnih prava na stvarima fizičkih ili pravnih lica i drugih podataka koji se, u skladu sa ovim zakonom, upisuju u Registar zaloge.²⁸ Registar zaloge je jedinstvena **elektronska baza** podataka, čija je osnova centralna baza podataka u kojoj se čuvaju svi podaci uneti u Registar zaloge. Lokalne jedinice Registra zaloge formiraju se na teritoriji Republike Srbije. Centralna baza podataka je dostupna putem lokalnih jedinica Registra zaloge, radi upisa ili pretraživanja.

Registar zaloge vodi Agencija, preko Registratora koga imenuje i razrešava Upravni odbor Agencije, uz prethodnu saglasnost Vlade Republike Srbije. Registrator se imenuje na period od četiri godine, s tim što isto lice može biti ponovo imenovano. Registrator može biti razrešen pre isteka perioda na koji je imenovan, i to: 1) na zahtev Registratora; 2) ako Registrator ne obavlja svoju funkciju u skladu sa zakonom; 3) iz drugih razloga utvrđenih zakonom.

Registrator ima ovlašćenja i obaveze da: 1) se stara o zakonitom, sistematičnom i ažurnom vođenju Registra zaloge; 2) bliže određuje način vođenja Registra zaloge; 3) donosi odluke po zahtevu za upis; 4) propisuje obrazac zahteva za upis u Registar zaloge i obrazac zahteva za brisanje

²⁸ Registar zaloge uređen je odredbama čl. 56—65d. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.

podataka iz tog registra; 5) preduzima druge radnje neophodne za nesmetano i pravilno funkcionisanje Registra zaloge u skladu sa zakonom. Registrator je nezavisan u radu na pojedinačnim predmetima, u okviru ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom i drugim propisom.

Registar zaloge **dostupan** je svim licima bez obzira na mesto i teritoriju na kojoj pristupaju Registru zaloge. Sva lica mogu se obratiti bilo kojoj jedinici Registra zaloge, bez ograničenja, radi upisa ili pretraživanja. Registar zaloge dostupan je u svakom trenutku u okviru radnog vremena Registra.

Podaci iz Registra zaloge su javni, a svako ima pravo da zahteva pristup podacima upisanim u Registar zaloge. Svako ima pravo da, u skladu sa propisima, zahteva overeni **izvod o podacima** iz Registra zaloge, kao i izvod kojim se potvrđuje da registar **ne sadrži podatke** o zalozi na određenoj stvari ili pravu.

Za upis i brisanje podataka iz Registra zaloge, kao i za druge usluge koje pruža Agencija u skladu sa zakonom, plaća se **naknada**, čiju visinu određuje Upravni odbor Agencije uz saglasnost Vlade Republike Srbije.

Smatra se da su treća lica **upoznata** sa postojanjem založnog prava na osnovu samog upisa u Registar zaloge, s tim što se niko ne može pozvati na okolnost da mu nisu bili poznati podaci iz Registra zaloge. Upis podataka u Registar zaloge **nije dokaz** o postojanju svojinskih ili drugih prava zalagodavca na založenim pokretnim stvarima, niti da je obezbeđeno potraživanje ili zalaganje punovažno.

Registar zaloge sadrži: 1) podatke o zalagodavcu i dužniku, kada to nisu ista lica, kao i podatke o založnom poveriocu ili trećem licu koga je poverilac odredio da preduzima pravne radnje radi zaštite i namirenja založenog potraživanja; 2) podatke kojima se bliže određuje pokretna stvar ili pravo koje je predmet založnog prava; 3) podatke kojima se bliže određuje potraživanje koje je obezbeđeno založnim pravom uz naznačenje osnovnog i maksimalnog iznosa; 4) podatke o postojanju spora o založnom pravu ili u vezi sa predmetom zaloge; 5) podatke da je započet postupak namirenja realizacijom založnog prava. Ako je subjekt založnog prava domaće fizičko lice, podaci o zalagodavcu i dužniku, kada to nisu ista lica, kao i podatke o založnom poveriocu ili trećem licu, odnose se na ime, prezime, matični broj i mesto u kome to lice ima prebivalište, a ako je subjekt založnog prava **strano** fizičko lice ti podaci odnose se na ime, prezime, broj pasoša i zemlju izdavanja. Ako je subjekt založnog prava **domaće pravno lice** podaci se odnose na poslovno ime i matični broj, a ako je subjekt založnog prava **strano pravno lice** podaci se odnose na poslovno ime, oznaku pod kojom se vodi u stranom registru privrednih subjekata, naziv tog registra i naziv države u kojoj se nalazi njegovo sedište. U Registar zaloge se upisuju i sve promene navedenih podataka. Ako se neki podatak briše iz Registra zaloge, u Registar zaloge unosi se napomena: „podatak brisan”.

Izmene i dopune koje se odnose na bitne elemente upisanog založnog prava imaju karakter **novog upisa**, na izvodima iz Registra zaloge, upisane izmene i dopune biće označene kao posebni upisi.

Založni poverilac je dužan da zatraži da se u Registar zaloge upiše da je započeo postupak namirenja. Zalogodavac može zahtevati da se u Registar zaloge upiše **zabeleška postojanja spora** ako pokrene parnicu za brisanje založnog prava iz Registra zaloge. Zalogodavac, založni poverilac i svako drugo lice mogu zahtevati da se u Registar zaloge upiše zabeleška spora ako su pokrenuli parnicu koja se odnosi na založene pokretne stvari ili na druge odnose strana u vezi sa zalogom.

Dokumentacija na osnovu koje je izvršen upis u Registar zaloge je sastavni deo Registra zaloge do njenog prevođenja u elektronsku formu, a posle prevođenja dokumentacije u elektronsku formu i unošenja u Registar zaloge, ta dokumentacija se čuva u skladu sa propisima kojima se uređuje arhivska građa.

Postupak upisa u Registar zaloge pokreće se podnošenjem **zahteva za upis** (u daljem tekstu: zahtev), i to na propisanom obrascu i zavodi se u Registar zaloge u momentu njegovog prijema u Agenciji o čemu se podnosiocu zahteva izdaje potvrda. Uz zahtev se prilaže: 1) dokumentacija na osnovu koje se traži upis u Registar zaloge (ugovor, odluka suda i drugog državnog organa i sl.); 2) izjava zalagodavca da pristaje da poverilac upiše založno pravo u Registar zaloge ako poverilac podnosi zahtev, pri čemu izjava mora biti overena pred organom nadležnim za overu potpisa ako je zalagodavac fizičko lice; 3) dokaz o uplati naknade za upis u Registar zaloge. Zahtev se podnosi na jeziku i pismu koji su u službenoj upotrebi u Republici Srbiji. Ako je uz zahtev priložena dokumentacija na stranom jeziku, podnosilac zahteva je dužan da dostavi i njen **overen prevod**.

Registrator proverava: 1) da li je potpisnik zahteva ovlašćen za njegovo podnošenje; 2) da li zahtev sadrži sve tražene podatke; 3) da li je uz zahtev podneta sva potrebna dokumentacija u skladu sa zakonom; 4) da li su podaci sadržani u zahtevu istovetni sa podacima u dokumentaciji podnetoj uz zahtev; 5) da li je uz zahtev podnet dokaz o uplati naknade za upis u Registar zaloge. Registrator ne ispituje tačnost podataka i verodostojnost dokumenata dostavljenih uz zahtev.

Registrator odlučuje rešenjem ili zaključkom. Rešenjem se odobrava upis u Registar zaloge ili brisanje podataka iz Registra zaloge, ako se to zahtevom traži. Zaključkom se odbacuje zahtev, ako nije podnet u skladu sa ovim zakonom. Registrator je dužan da uz zaključak o odbacivanju zahteva podnosiocu vrati originalnu dokumentaciju koja je podneta u pisanoj formi. Protiv rešenja ili zaključka može se izjaviti **žalba** u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja, odnosno zaključka, koja se podnosi ministru nadležnom za poslove privrede preko Agencije.

Na pitanja koja se odnose na postupak upisa u Registar zaloge, a koja ovim zakonom nisu posebno uređena, shodno se primenjuju odredbe zakona kojima se uređuje **opšti upravni postupak**.

Podaci koji su upisani u Registar zaloge objavljuju se istovremeno na internet strani Agencije.

Registar zaloge počinje sa radom 15. avgusta 2005. godine. Ako se zahtev za upis založnog prava u Registar zaloge podnese u roku od 90 dana od dana početka rada Registra zaloge, **pravo prvenstva** u namirenju potraživanja računa se, i to: 1) od dana donošenja odluke suda, ako je nedržavska zaloga na pokretnoj stvari ili pravu konstituisana do dana stupanja na snagu ovog zakona odlukom nadležnog suda; 2) od dana nastanka nedržavske zaloge ili od dana donošenja akta državnog organa, ako je nedržavska zaloga na pokretnoj stvari ili pravu nastala do dana stupanja na snagu ovog zakona neposredno na osnovu zakona ili na osnovu akta državnog organa; 3) od dana overe ugovora od strane suda ili drugog organa ovlašćenog za overu potpisa, ako je nedržavska zaloga na pokretnoj stvari ili pravu nastala do dana stupanja na snagu ovog zakona na osnovu ugovora.

ZAKLJUČAK

Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar uređuje se **bezdržavska zaloga**, tj. zaloga, bez predaje u državinu, pokretnih stvari i prava radi obezbeđenja potraživanja poverioca, ugovor o zalozi, prava i obaveze ugovornih strana, upis založnog prava u registar, namirenje založnog poverioca i prestanak založnog prava, s tim što se na pravne odnose koji nisu uređeni ovim zakonom primenjuju propisi kojima se uređuju obligacioni i svojinskopравни odnosi i drugi propisi, dakle, pre svega — odredbe Zakona o obligacionim odnosima o ručnoj zalozi, kao i Zakon o osnovama svojinskopравnih odnosa.

Prvenstvo zakonskog založnog prava **iz ugovora u privredi** regulisano je posebnom odredbom iz člana 33. *Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar*. Zakonsko založno pravo prevozioca, komisionara, otpremnika i skladištara, nastala otpremom ili prevozom stvari koje su predmet zaloge prema zakonu kojim se uređuju obligacioni odnosi, imaju **prvenstvo** u odnosu na založno pravo upisano u Registar zaloge. Zakonsko založno pravo **poslenika** za potraživanja nagrade za rad, naknade za utrošeni materijal i ostala potraživanja u vezi sa njegovim radom, nastala na osnovu **ugovora o delu** iz zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi, ima **prvenstvo** u odnosu na založna prava upisana u Registar zaloge.

THE PLEDGE ON MOVABLE ASSETS WITHOUT POSSESSION

*Docent Vladimir Kozar, Ph.D.
Professor Zdravko Petrović, Ph.D.*

Summary

The Law on Pledge of Movable Assets Registered in the Pledge Register governs a **pledge without transfer of possession**, i.e. a pledge without transfer of movable assets and rights into possession for the purpose of securing pledgee's rights, pledge contract, rights and liabilities of the contracting parties, registration of pledge in the register, pledgee's settlement and cessation of pledge, whereas all the matters that are not regulated by this law are governed by the rules applying to contracts and torts and property and other laws, i.e. primarily — provisions of the Law on Contracts and Torts that apply to pledge and Law on Property Matters.

Keywords: pledge without possession, mortgage, securing claim